

یک مدل ریاضی چندهدفه برای مساله مکانیابی-مسیریابی وسایل نقلیه با قيود فازی انعطاف پذیر

سید هادی ناصری^{۱*}، فاطمه غفاری فر^۲

۱-دانشیار، دانشگاه مازندران، دانشکده علوم ریاضی، گروه ریاضی، بابلسر، ایران

۲-دانشجوی دکتری تحقیق در عملیات، دانشگاه مازندران، گروه ریاضی، بابلسر، ایران

رسید مقاله: ۲۸ شهریور ۱۴۰۱

پذیرش مقاله: ۱۶ بهمن ۱۴۰۱

چکیده

یکی از مسایل بسیار مهم و پرکاربرد در بخش لجستیک هر زنجیره تامین، انتخاب مراکز توزیع جهت عرضه کالا میان مشتریان و همچنین ایجاد مسیرهای مناسب سفر وسایل نقلیه جهت سرویس رسانی به مشتریان است. مساله مکانیابی - مسیریابی با هدف مکانیابی تسهیلات و مسیریابی وسایل نقلیه، یکی از مسایل پرکاربرد در بخش لجستیک می باشد. در این پژوهش یک مدل چندهدفه برای مسایل مکانیابی- مسیریابی وسایل نقلیه را با رویکرد فازی انعطاف پذیر ارائه خواهیم داد که اهداف آن حداقل کردن هزینه های مربوط به استقرار مراکز عرضه کاندید، هزینه ثابت استفاده از وسایل نقلیه و هزینه حمل و نقل و همچنین حداکثر کردن رضایت مشتری از طریق حداقل کردن هزینه های کمبود و کاهش اثرات مخرب زیست محیطی می باشد. از طرفی جهت سازگاری مدل ریاضی با شرایط واقعی، قيود مربوط به ظرفیت وسایل نقلیه به صورت فازی انعطاف پذیر در نظر گرفته شده است و همچنین مساله به صورت چند دوره ای به همراه وجود محدودیت مسافت و ضریب دسترسی پذیری برای هر وسیله نقلیه مدل شده است. جهت حل مدل، ابتدا با استفاده از روش وزنی به یک مدل تک هدفه تبدیل شده و سپس با استفاده از برنامه ریزی عدد صحیح مختلط حل شده است. در انتها یک مثال عددی جهت نشان دادن عملکرد مدل ارائه شده است که با استفاده از نرم افزار گمز حل شده و نتایج حاصل از آن نشان داده شده است.

کلمات کلیدی: زنجیره تامین، مدل سازی چندهدفه، مساله مکانیابی - مسیریابی، برنامه ریزی فازی انعطاف پذیر.

۱ مقدمه

در هر زنجیره تامین، هزینه های مربوط به بخش لجستیک شامل هزینه های انبارداری، هزینه های موجودی و هزینه های حمل و نقل کالا است که در این میان سهم هزینه های مربوط به حمل و نقل خدمات بسیار چشمگیرتر

* عهده دار مکاتبات

آدرس الکترونیکی: Nasserri@umz.ac.ir

و قابل ملاحظه تر است. به همین دلیل است که مدیران شرکت ها و کارخانه های بزرگ به دنبال راه هایی جهت کاهش این هزینه ها می باشند.

مساله مکانیابی-مسیریابی وسایل نقلیه^۱ (*LRP*) برای بسیاری از مدیران در محیط های لجستیک جهت اخذ تصمیم هایی مانند محل استقرار تسهیلات، برنامه ریزی حمل و نقل، اختصاص مشتری به مکان تسهیلات و غیره دارای اهمیت فراوانی است و به آن ها کمک می کند تا با طراحی یک سیستم لجستیک مطلوب، موجبات رشد تولید و صرفه جویی های اقتصادی را در شرکت ها و کارخانجات فراهم آورند.

اولین بار مارانزانا [۱] بیان کرد که مکانیابی مراکز عرضه ای که به مشتریان خدمات ارایه می دهند، وابسته به مسیرهای سفر وسایل نقلیه جهت سرویس رسانی به مشتریان می باشد. از طرفی در پژوهشی دیگر، سلحی و رند [۲] اثرات نادیده گرفتن سفر وسایل نقلیه را هنگام مکانیابی مراکز عرضه با نمونه مسایل واقعی بررسی کردند. در واقع با توجه به تحقیقات آن ها نشان داده شد که اگر دو مساله مکانیابی و مسیریابی به صورت جدا از هم در نظر گرفته شوند هزینه های ناشی از آن، به نسبت حالتی که این دو مساله به صورت همزمان حل شوند، بسیار بیشتر خواهد بود. نگلی و سلحی [۳] در پژوهش خود یک مساله مکانیابی-مسیریابی وسایل نقلیه پویا را با در نظر گرفتن افق زمانی بلند مدت برای مکانیابی دپوها و دوره های زمانی کوتاه برای مسیریابی وسایل نقلیه به عنوان یک مدل واقعی تر در سیستم لجستیک مورد بررسی قرار دادند. یکی از ویژگی های سیستم لجستیک، خاصیت پویا بودن آن می باشد که می تواند باعث تغییر در سفرهای وسایل نقلیه گردد. لذا با توجه به موارد گفته شده لازم است در هر دوره برنامه ریزی، سفر وسایل نقلیه به روز گردد.

بعد از آن در دهه ۸۰ مقالات زیادی در حوزه *LRP* انتشار یافت. لاپرته و همکاران [۴] مساله *LRP* را در حالت احتمالی مورد ارزیابی قرار دادند که در آن، هدف تعیین مکان مناسب دپوها، تعداد وسایل نقلیه مورد استفاده و تشکیل مسیر جهت سفر وسایل نقلیه از دپوها جهت سرویس رسانی به مشتریان بود که مشتریان دارای تقاضاهای تصادفی بودند. در همان سال لاپرته و دژاکس [۵] مساله *LRP* را در حالت پویا مطرح کردند که هدف مساله تعیین دپوهای مناسب جهت استقرار و تشکیل سفر وسایل نقلیه در بیش از یک دوره برنامه ریزی بوده است که همین امر سبب پویا شدن مدل شده است. وو و همکاران [۶] در پژوهش خود مساله *LRP* را با وسایل نقلیه مختلف مورد بررسی قرار دادند که در آن تعدادی وسیله نقلیه غیرمشابه با تعداد و ظرفیت مشخص در دسترس بوده و تعداد مکان های کاندید دپو، ظرفیت و هزینه استقرار آن ها و همچنین تعداد و تقاضای مشتریان معین می باشد و هدف مساله مکانیابی مناسب دپوها و مسیریابی وسایل نقلیه جهت کاهش هزینه ها است. این مساله جهت حل به دو زیر مساله فرعی تقسیم شد که شامل مکانیابی تسهیلات و مسیریابی وسایل نقلیه می باشد و سپس هر دو زیر مساله حل شده و با الگوریتم شبیه سازی تبرید^۲ جواب ها بهبود یافته اند. آمبروزینو و همکاران [۷] مساله *LRP* چهارسطحی را مورد ارزیابی قرار دادند که یکی از پیچیده ترین مسایل مکانیابی-مسیریابی وسایل نقلیه می باشد که شامل سطح ۱ (کارخانه)، سطح ۲ (مراکز توزیع)، سطح ۳ (نقاط انتقال) و سطح ۴ (مشتریان) است که

¹ Vehicles Location-Routing Problem

² Simulated Annealing

برنامه‌ریزی سفر در آن از سطح ۲ به بعد وجود دارد. نویسندگان در این مقاله ناوگان از وسایل نقلیه ناهمگن را جهت سرویس‌رسانی به مشتریان در نظر گرفته‌اند. مساله به صورت یک مدل برنامه‌ریزی عدد صحیح فرموله شده و با یک نرم‌افزار تجاری تا بهینگی حل گردیده است.

لین و کوک [۸] مساله *LRP* را با امکان استفاده مجدد از وسایل نقلیه مورد توجه قرار دادند. در این مقاله امکان طی چند مسیر به یک وسیله نقلیه داده شده است. تعدادی دپو با ظرفیت مشخص و محدود موجود می‌باشد و وسایل نقلیه همگن بوده و دارای محدودیت ظرفیت و محدودیت زمان سفر می‌باشند. هدف مساله تعیین دپوهای مناسب از میان دپوهای کاندید و مسیریابی وسایل نقلیه جهت حداقل کردن هزینه‌ها می‌باشد. در این مساله از دو الگوریتم فراابتکاری جستجوی ممنوعه^۱ و شبیه‌سازی تبرید برای حل مساله استفاده شده است. توکلی مقدم و همکاران [۹] مساله *LRP* را با دو تابع هدف حداقل نمودن هزینه استقرار مراکز عرضه و هزینه استفاده از وسایل نقلیه و هزینه‌های حمل و نقل و دیگری حداکثر نمودن سرویس‌رسانی به مشتریان مورد توجه قرار دادند که مساله به صورت برنامه‌ریزی خطی مختلط چندهدفه فرموله شده و از روشی ابتکاری جهت حل آن استفاده شده است. زرنندی و همکاران [۱۰] مساله *LRP* را با فازی در نظر گرفتن زمان سفر وسایل نقلیه مورد بررسی قرار دادند. این مقاله اولین پژوهشی است که در آن از اطلاعات فازی در مساله *LRP* استفاده شده است. در این مساله زمان سفر بین دو مشتری به صورت فازی در نظر گرفته شده است و مساله به صورت برنامه‌ریزی فازی محدودیت‌های شانس مدل شده و برای حل آن از الگوریتم شبیه‌سازی تبرید استفاده شده است.

زارع مهرجردی و نادیزاده [۱۱] به مساله *LRP* با در نظر گرفتن تقاضای مشتریان به صورت فازی توجه نمودند. محققان در این مقاله، مساله را به صورت برنامه‌ریزی فازی محدودیت‌های شانس مدل کرده و از یک الگوریتم ابتکاری جهت حل مدل بهره برده‌اند. ماریناکیز [۱۲] نسخه جدیدی از الگوریتم فراابتکاری بهینه‌سازی ازدحام ذرات^۲ (*PSO*) را برای حل مسایل مکانیابی و مسیریابی وسایل نقلیه و مسایل *LRP* با تقاضاهای تصادفی ارائه داد.

فضایلی و همکاران [۱۳] مساله مکانیابی - مسیریابی در شبکه حمل و نقل را با تقاضا و پنجره زمانی فازی مورد ارزیابی قراردادند. در این مقاله علاوه بر این که تقاضاهای مشتریان به صورت فازی در نظر گرفته شد، محدودیت پنجره زمانی نیز جهت حداکثر کردن رضایت مشتریان اعمال شد. پکل و کارا [۱۴] مساله *LRP* فازی را با استفاده از الگوریتم جستجوی همسایگی متغیر و جستجوی تکاملی مورد بررسی قرار دادند. در این مقاله تقاضاهای مشتریان به صورت فازی در نظر گرفته شده و زمان سفر بین دپو و مشتری به صورت قطعی می‌باشد. ناوگان حمل و نقل هم به صورت ناهمگن بوده و هدف مساله حداقل کردن هزینه‌های حمل و نقل، هزینه انتظار، هزینه اضافی و هزینه وسیله نقلیه و هزینه تاخیر می‌باشد. الموحنا و همکاران [۱۵] مسایل مکانیابی - مسیریابی وسایل نقلیه برقی را مورد بررسی قرار دادند. به دلیل این که عمر باتری وسایل برقی محدود می‌باشد، از این رو، در مساله وسایل نقلیه دارای محدودیت مسافت طی سفر را در نظر گرفتند. برای حل، آن‌ها ابتدا یک روش ابتکاری

¹ Tabu Search

² Particle Swarm Optimization

چند مرحله‌ای جهت حل مساله پیشنهاد کرده و در مرحله بعد این روش را با روش جستجوی همسایگی متغیر جهت حل مدل ترکیب نمودند. نوکامندی و همکاران [۱۶] مساله مکانیابی - مسیریابی باز را در حالت چند دپویی و با یک ناوگان ثابت ناهمگن مورد ارزیابی قرار داده و به دنبال کاهش هزینه‌های ثابت استفاده از وسایل نقلیه و هزینه‌های متغیر مرتبط با مسافت طی شده، می‌باشند. مساله به صورت برنامه‌ریزی عدد صحیح مختلط فرموله شده و از یک روش فراابتکاری جهت حل مدل استفاده شده است. الاماتساز و همکاران [۱۷] یک مدل چندهدفه برای مساله مکانیابی-مسیریابی ظرفیت‌دار سبز با پنجره زمانی و وجود تقاضای مشتریان در حالت عدم قطعیت ارائه دادند و از روش محدودیت اپسیلون جهت حل مدل چند هدفه استفاده نموده و سپس مساله را با استفاده از الگوریتم ژنتیک در ابعاد بزرگ حل نمودند. مساله مکانیابی - مسیریابی چند سفره در حالت فازی توسط عرفان بابایی و همکاران [۱۸] جهت مدیریت زباله‌های پزشکی در طول شیوع بیماری کووید ۱۹ مورد بررسی قرار گرفت. پژوهشگران در این مقاله، یک مدل برنامه‌ریزی عدد صحیح مختلط ارائه کرده که هدف آن حداقل کردن همزمان سفر وسایل نقلیه و تخطی از پنجره زمانی بوده و مساله با استفاده از محدودیت‌های شانس مدل شده است. ذبیحیان بیشه و همکاران [۱۹] مساله مکانیابی-مسیریابی ظرفیت‌دار سبز را در حالت عدم قطعیت در نظر گرفته‌اند. در این پژوهش، تقاضای مشتریان و سفر وسایل نقلیه به صورت غیر قطعی بوده و از یک روش فراابتکاری جهت حل مدل استفاده شده است.

این پژوهش از این جهت حایز اهمیت است که در آن علاوه بر تمام شرایط موجود در مساله LRP ، آن را در حالت پویا مدل کرده است و جهت سازگاری مدل با شرایط واقعی، قيود به صورت فازی انعطاف‌پذیر در نظر گرفته شده است. همچنین مدل ریاضی مساله به صورت چند هدفه می‌باشد که در آن علاوه بر در نظر گرفتن هدف اقتصادی، اهداف اجتماعی نظیر رضایت‌مندی مشتری و مسایل زیست محیطی نیز مدنظر قرار می‌گیرند. بخش‌های مختلف این پژوهش به صورت زیر سازمان‌دهی شده است: تعاریف و پیش‌نیازها در بخش ۲ بیان شده است. در بخش ۳ شرایط کلی مساله مورد پژوهش مطرح شده است. در بخش ۴ به توسعه رویکرد فازی انعطاف‌پذیر برای مدل‌سازی مساله مورد پژوهش پرداخته و بعد از آن در بخش ۵ مدل مورد نظر ارائه شده است. سپس روش حل مدل در بخش ۶ شرح داده شده است. برای نشان دادن عملکرد مدل ارائه شده، در بخش ۷ یک مثال عددی گنجانده شده و در نهایت برخی نتایج حاصل از این پژوهش در بخش ۸ بیان شده است.

۲ تعاریف و پیش‌نیازها

در این بخش برخی از تعاریف و مفاهیم مورد نیاز جهت تشریح مساله ارائه می‌گردد.

۲-۱ مساله مکانیابی - مسیریابی ظرفیت‌دار

مساله مکانیابی - مسیریابی وسیله نقلیه ظرفیت‌دار^۱ ($CLRP$) را می‌توان به این صورت بیان نمود که تعدادی دپوی کاندید جهت استقرار با ظرفیت مشخص و هزینه استقرار تعیین شده موجود می‌باشند. تعدادی مشتری نیز با

¹ Capacitated Location-Routing Problem

تقاضاهای قطعی در محل‌های مشخص شده در دسترس بوده که بایستی تقاضاهای آن‌ها توسط وسایل نقلیه تامین گردد و همچنین ناوگانی از وسایل نقلیه مشابه با ظرفیت محدود و هزینه ثابت استفاده، آماده سرویس رسانی به مشتریان می‌باشند. هر وسیله نقلیه تنها اجازه انجام یک سفر را به اندازه ظرفیت خود دارد و موظف است سفر خود را از هر دپویی که شروع کرده، پایان دهد. از طرفی مجموع تقاضاهای مشتریانی که به هر دپو متصل می‌باشند، نباید از ظرفیت دپو تجاوز نماید. هدف مساله نیز حداقل نمودن هزینه استقرار دپوها، هزینه حمل و نقل و هزینه استفاده از وسایل نقلیه می‌باشد [۲۰].

۲-۲ مساله برنامه‌ریزی خطی با منابع فازی انعطاف‌پذیر

مساله برنامه‌ریزی خطی فازی زیر را در نظر می‌گیریم:

$$\begin{aligned} \text{Min } z &= \sum_{j=1}^n c_j x_j \\ \text{s.t.} \\ g_i(x) &= \sum_{j=1}^n a_{ij} x_j \lesssim b_i \quad i = 1, 2, \dots, m \\ x_j &\geq 0 \quad j = 1, 2, \dots, n \end{aligned} \quad (1)$$

که در مدل (۱)، فرض می‌شود که تلورانس p_i برای هر قید داده شده است. این بدان معناست که تصمیم‌گیرنده می‌تواند تخلف از هر محدودیت را تا درجه p_i قبول کند. در این صورت محدودیت $g_i(x) \lesssim b_i$ با محدودیت زیر معادل است.

$$g_i(x) \leq b_i + \theta p_i \quad (i = 1, 2, \dots, m)$$

که در آن $\theta \in [0, 1]$ می‌باشد.

به سادگی می‌توان نشان داد که مساله (۱) با مساله زیر معادل است [۲۱]:

$$\begin{aligned} \text{Min } z &= \sum_{j=1}^n c_j x_j \\ \text{s.t.} \\ \sum_{j=1}^n a_{ij} x_j &\leq \tilde{b}_i \quad i = 1, 2, \dots, m \\ x_j &\geq 0 \quad j = 1, 2, \dots, n \end{aligned} \quad (2)$$

که در آن، \tilde{b}_i یک عدد فازی با تابع عضویت زیر است:

$$\mu_{\tilde{b}_i}(x) = \begin{cases} 1, & x \leq b_i \\ 1 - \frac{x - b_i}{p_i}, & b_i \leq x \leq b_i + p_i \\ 0, & x \geq b_i + p_i \end{cases} \quad (3)$$

از آنجایی که مدل برنامه‌ریزی خطی فازی انعطاف‌پذیر ارائه شده اساساً خوش‌تعریف نمی‌باشد، لذا جهت حل مدل می‌بایست با استفاده از تابع عضویت تعریف شده در (۳)، مدل را از حالت فازی انعطاف‌پذیر به حالت پارامتری دقیق تبدیل کنیم که نمایش فرم پارامتری آن به صورت زیر خواهد بود:

$$\begin{aligned} \text{Min } z &= \sum_{j=1}^n c_j x_j \\ \text{s.t.} \\ \sum_{j=1}^n a_{ij} x_j &\leq b_i + (1 - \alpha_i) p_i \quad i = 1, 2, \dots, m \\ x_j &\geq 0 \quad j = 1, 2, \dots, n \\ 0 &\leq \alpha_i \leq 1 \quad i = 1, 2, \dots, m \end{aligned} \quad (4)$$

تعریف ۲-۲-۱ مساله زیر را در نظر بگیرید:

$$\begin{aligned} \text{Min } z &= \sum_{j=1}^n c_j x_j \\ \text{s.t.} \\ X &\in X_\alpha \\ 0 &\leq \alpha_i \leq 1 \quad i = 1, 2, \dots, m \end{aligned} \quad (5)$$

که در آن فضای جواب های شدنی مساله اصلی است و به صورت زیر تعریف می شود:

$$X_\alpha = \left\{ x_j \in \mathbb{R}^n \left| \begin{array}{l} \sum_{j=1}^n a_{ij} x_j \leq b_i + (1 - \alpha_i) p_i \quad i = 1, 2, \dots, m \\ x_j \geq 0 \quad j = 1, 2, \dots, n \end{array} \right. \right. \quad (6)$$

که در آن فرض کنید $\alpha = (\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_m) \in [0, 1]^m$ و به طوری که برای هر $x_j \in R^n$ ، $X = x_j \in X_\alpha$ یک جواب α -شدنی برای مساله (۵) تعریف می کند [۲۲].

تعریف ۲-۲-۲ فرض کنید رابطه \preceq یک نمایش فازی از رابطه نابرابری \leq در مساله (۱) باشد. در این صورت بردار $x_j \in R$ یک جواب α -کارا با تابع هدف کمینه سازی است، اگر هیچ $x'_j \in X_\alpha$ وجود نداشته باشد به طوری که $z(x_j) > z'(x_j)$.

قابل ذکر است که هر جواب α -کارا برای مساله (۴) یک جواب α -شدنی برای آن نیز می باشد [۲۱].

گزاره ۲-۲-۱ فرض کنید $\alpha' = (\alpha'_1, \alpha'_2, \dots, \alpha'_m)$ و $\alpha'' = (\alpha''_1, \alpha''_2, \dots, \alpha''_m)$ که در آن $\alpha'_i \leq \alpha''_i$ برای هر $i = 1, 2, \dots, m$. در این صورت، هر جواب شدنی α'' ، یک جواب α' شدنی خواهد بود.

قضیه ۲-۲-۱: فرض کنید $\alpha = (\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_m) \in [0, 1]^m$ و $x_j^* \in X_\alpha, j = 1, 2, \dots, n$ و همچنین $x_j^* \geq 0, j = 1, \dots, n$ یک جواب α -شدنی مساله (۴) باشد. آنگاه بردار $x_j^* \in \mathbb{R}^n$ یک جواب α -کارای مساله (۴) با تابع هدف کمینه سازی است، اگر و تنها اگر x_j^* یک جواب بهینه مساله (۴) باشد.

۳ شرایط مساله مکانیابی-مسیریابی ظرفیت دار با قیود فازی انعطاف پذیر

شرایط کلی مساله مکانیابی-مسیریابی ظرفیت دار با قیود فازی انعطاف پذیر به این صورت است که یک افق زمانی همراه با چندین دوره برنامه ریزی در نظر گرفته شده است. همچنین تعدادی مکان کاندید با ظرفیت مشخص جهت استقرار در دسترس هستند و تعدادی مشتری نیز با تقاضاهای قطعی جهت دریافت سرویس از دپوها در مکان های مشخص شده، مستقر می باشند. ناوگانی از وسایل نقلیه غیرمشابه نیز جهت سرویس رسانی به مشتریان

وجود دارد که کار خود را از دپوها شروع کرده و بعد از خدمت‌رسانی به مشتریان دوباره به همان دپو برمی‌گردند و دارای محدودیت مسافت سفر بوده و تنها اجازه انجام یک سفر را دارند. در هر دوره زمانی تقاضای مشتریان تنها توسط یک وسیله نقلیه تامین می‌شود و مجموع تقاضای مشتریانی که توسط هر وسیله نقلیه سرویس دریافت می‌کنند نباید از ظرفیت وسیله نقلیه تجاوز نماید. از طرفی این امکان برای دپوها وجود دارد که شامل چندین سفر وسایل نقلیه باشند و مجموع تقاضای مشتریانی که به هر دپو اختصاص داده می‌شوند نباید از ظرفیت دپو بیشتر باشد. قابل ذکر است به هر وسیله نقلیه در هر دوره یک ضریب دسترسی‌پذیری در بازه $[0, 1]$ اختصاص داده می‌شود. وجود این ضریب بدین معنی است که به علت برخی از مشکلات پیش‌بینی نشده اعم از در اختیار نبودن خودرو مثلاً به علت مرخصی راننده، یا خرابی خودرو و غیره، هر وسیله نقلیه می‌تواند به طور تمام وقت آماده سرویس‌رسانی نباشد. به همین علت وجود این ضریب برای هر وسیله نقلیه بیان می‌کند که هر چه مقدار ضریب بیشتر باشد (به عدد ۱ نزدیک‌تر باشد) وسیله نقلیه مدت زمان بیشتری جهت سرویس‌رسانی در دسترس خواهد بود. به همین ترتیب هر چه مقدار این ضریب کمتر باشد (به عدد صفر نزدیک‌تر باشد) وسیله نقلیه مدت زمان کمتری در دسترس خواهد بود. در این حالت این امکان وجود دارد که برخی از مشتریان از دپو سرویسی دریافت نکنند و سیستم دچار هزینه کمبود گردد. در صورت وقوع چنین اتفاقی، رضایت مشتریان از دریافت سرویس کاهش خواهد یافت و در واقع در دراز مدت منجر به از دست دادن مشتریان خواهد شد.

با توجه به این که مسایل مکان‌یابی - مسیریابی از ابتدا تا به امروز به طور گسترده‌ای مورد توجه قرار گرفته و مدل‌های مختلفی از آن توسعه یافته است. توجه به وجود برخی پارامترها به صورت غیرقطعی به مدل ریاضی جهت سازگاری با دنیای واقعی کمک خواهد کرد. بر همین اساس در این پژوهش با در نظر گرفتن ظرفیت وسایل نقلیه در حالت عدم قطعیت سعی شده است تا مساله‌ای نزدیک به شرایط دنیای واقعی ارائه و حل نماید. بدین منظور رویکرد فازی انعطاف‌پذیر مورد استفاده قرار گرفته است که در ادامه به تشریح کامل آن می‌پردازیم. در واقع اهداف مساله، برآورده کردن تقاضای مشتریان با حداقل هزینه‌ها که شامل هزینه‌های ثابت استفاده از وسایل نقلیه، هزینه‌های ثابت استقرار دپوها، هزینه‌های حمل و نقل و همچنین بیشینه کردن رضایت مشتریان از طریق حداقل کردن هزینه‌های کمبود و در عین حال حداقل کردن تأثیرات مخرب محیطی می‌باشد.

۴ توسعه رویکرد فازی انعطاف‌پذیر در مدل‌سازی مساله *CLRP* با قيود فازی انعطاف‌پذیر

همان‌طور که در بخش دوم عنوان شد، استفاده از رویکرد فازی انعطاف‌پذیر در مدل‌سازی برخی پژوهش‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد. این رویکرد امکان تطبیق مطلوب‌ترین شرایط واقعی و مدل ریاضی مرتبط را فراهم می‌آورد. در این پژوهش نیز از این مفهوم استفاده می‌شود و در ادامه به تشریح آن می‌پردازیم [۲۳]. به منظور مدل‌سازی مساله *CLRP* با قيود فازی انعطاف‌پذیر با استفاده از رویکرد یاد شده در بالا، فرض کنید قيود مربوط به ظرفیت وسایل نقلیه به صورت فازی انعطاف‌پذیر باشد، که به صورت زیر بیان می‌گردد:

$$\sum_{i \in V} \sum_{j \in J} d_{ij}^t x_{ijk}^t \lesssim Q_k \quad \forall k \in K, t \in T \quad (7)$$

که در آن تابع عضویت مجموعه جواب فازی به صورت زیر تعریف می شود:

$$\mu_k(u) = \begin{cases} 1, & u \leq Q_k \\ 1 - \frac{u - Q_k}{r_k}, & Q_k \leq u \leq Q_k + r_k \\ 0, & u \geq Q_k + r_k \end{cases} \quad (8)$$

قابل ذکر است که در تابع عضویت بیان شده مقدار $u = \sum_{i \in V} \sum_{j \in J} d_j^i x_{ijk}^i$ می باشد.

با توجه به این که برای محدودیت (۷) فضای جواب های شدنی مساله خوش تعریف نیست، جهت حل این مدل از رویکرد پارامتری استفاده می گردد [۲۲].

لم ۴-۱: قید انعطاف پذیر $\sum_{i \in V} \sum_{j \in J} d_j^i x_{ijk}^i \lesssim Q_k$ با قید پارامتری $\sum_{i \in V} \sum_{j \in J} d_j^i x_{ijk}^i \lesssim Q_k + \theta r_k$ که در آن $\theta \in [0, 1]$ معادل است.

اثبات: هر جواب x که در قید انعطاف پذیر $\sum_{i \in V} \sum_{j \in J} d_j^i x_{ijk}^i \lesssim Q_k$ صدق کند، در واقع یک مجموعه فازی با تابع عضویتی به صورت زیر است:

$$\mu_k(u) = \begin{cases} 1, & u \leq Q_k \\ 1 - \frac{u - Q_k}{r_k}, & Q_k \leq u \leq Q_k + r_k \\ 0, & u \geq Q_k + r_k \end{cases}$$

که در آن $u = \sum_{i \in V} \sum_{j \in J} d_j^i x_{ijk}^i$ می باشد.

بر این اساس، سه حالت زیر در نظر گرفته می شود:

اگر $\sum_{i \in V} \sum_{j \in J} d_j^i x_{ijk}^i - Q_k \leq 0$ ، یعنی k امین محدودیت برقرار باشد، آنگاه تابع عضویت آن دارای مقدار یک بوده و میزان مطلوبیت به حداکثر مقدار خود خواهد رسید.

اگر $0 \leq \sum_{i \in V} \sum_{j \in J} d_j^i x_{ijk}^i - Q_k \leq r_k$ ، آنگاه تابع عضویت به صورت یکنوا و غیر صعودی بوده که به دلیل کمبود امکانات، در خدمت رسانی اختلال ایجاد کرده و میزان مطلوبیت کاهش می یابد.

اگر $\sum_{i \in V} \sum_{j \in J} d_j^i x_{ijk}^i - Q_k \geq r_k$ ، یعنی میزان تخطی بیش از حد مجاز مشخص شده توسط تصمیم گیرنده است. پس قید k ام به طور کامل نقض شده و دارای تابع عضویت صفر خواهد بود. به این معنی که شرایط و نوع سرویس رسانی مورد پذیرش نبوده است.

لذا، با توجه به پیوستگی تابع عضویت ذکر شده، مقادیر سمت راست محدودیت های انعطاف پذیر از مقدار Q_k تا $Q_k + r_k$ بر اساس مقادیر پیوسته $\theta \in [0, 1]$ ایجاد می گردد.

در نتیجه می توان رابطه فازی انعطاف پذیر را برای $\theta \in [0, 1]$ به صورت پارامتری $Q_k(\theta) = Q_k + \theta r_k$ نشان داد. توجه به این نکته ضروری است که برای محدودیت انعطاف پذیر ظرفیت وسیله نقلیه، میزان تخطی محدودیت k ام یعنی مقدار r_k که یک عدد نامنفی است، از قبل تعیین شده می باشد.

از این رو با توجه به انعطاف پذیری، محدودیت $\sum_{i \in V} \sum_{j \in J} d_j^t x_{ijk}^t \lesssim Q_k, \forall k \in K, t \in T$ با محدودیت پارامتری زیر معادل خواهد بود.

$$\sum_{i \in V} \sum_{j \in J} d_j^t x_{ijk}^t \leq Q_k + \theta r_k \quad \forall k \in K, t \in T$$

که در آن $\theta \in [0, 1]$ است.

لم ۴-۲: با توجه به تعریف تابع عضویت (۸) که تابعی یکنوا و پیوسته می باشد، مساله ای با محدودیت هایی به صورت $\sum_{i \in V} \sum_{j \in J} d_j^t x_{ijk}^t \lesssim Q_k$ با مساله ای با محدودیت هایی به صورت زیر، با تابع عضویت تعریف شده در (۳) معادل خواهد بود.

$$\sum_{i \in V} \sum_{j \in J} d_j^t x_{ijk}^t \leq \tilde{Q}_k \quad \forall k \in K, t \in T$$

حال با استفاده از تابع عضویت تعریف شده در (۴)، جهت سهولت در حل مدل با محدودیت فازی انعطاف پذیر، آن را به حالت پارامتری دقیق تبدیل می کنیم. از آنجایی که داده ها در حالت عدم قطعیت ارابه می شوند، اطلاعات را به صورت فازی انعطاف پذیر با پارامترهایی در بازه $[Q_k, Q_k + r_k]$ تفسیر می کنیم. از آنجایی که حل مدل با محدودیت فازی انعطاف پذیر غیرممکن است، از شکل پارامتری دقیق آن استفاده خواهیم کرد که به صورت زیر ارابه می شود:

$$\sum_{i \in V} \sum_{j \in J} d_j^t x_{ijk}^t \leq Q_k + (1 - \alpha_k) r_k \quad \forall k \in K, t \in T \quad (9)$$

که در آن $\alpha_k \in [0, 1]$ و مقادیر α_k ها توسط تصمیم گیرنده مشخص می شود.

قابل ذکر است در رابطه (۹) هر چه مقدار α_k ها به یک نزدیک تر باشد، مقدار مطلوبیت افزایش یافته و به طریق مشابه هر چه مقدار آن ها به صفر نزدیک تر گردد، مطلوبیت کاهش خواهد یافت. به کارگیری رویکرد فازی انعطاف پذیر در محدودیت مربوط به ظرفیت وسایل نقلیه به این دلیل است که استفاده از وسایل نقلیه هزینه هایی را به سیستم تحمیل می کند و از آنجایی که هزینه های مربوط به حمل و نقل نسبت به سایر هزینه ها قابل ملاحظه تر است استفاده از روش هایی جهت کاهش این هزینه ها مورد توجه تصمیم گیرندگان است. از طرفی به دنبال رویکردی خواهیم بود تا میزان تاثیرات مخرب محیطی ناشی از استفاده از وسیله نقلیه مانند ایجاد استهلاک، آلودگی صوتی، آلودگی حاصل از مصرف سوخت و غیره را کاهش دهیم.

هر وسیله نقلیه دارای یک ظرفیت مشخصی است که با توجه به آن، سفر خود را پس از بارگیری، از دپوها شروع کرده و با در نظر گرفتن تقاضای مشتریان، کار سرویس رسانی به آن ها را انجام می دهد. اما با توجه به وجود عدم قطعیت در داده ها در جهان واقعی، گاهی می توان با در نظر گرفتن شرایط موجود، ظرفیت وسایل نقلیه را به مقدار مشخصی افزایش داد. به این معنا که وسیله نقلیه مقداری بیشتر از ظرفیت تعریف شده برای آن، بارگیری انجام دهد. در واقع می توان برای ظرفیت وسیله نقلیه یک حداکثر آستانه در نظر گرفت. این کار با توجه به تقاضای مشتریان، ممکن است سبب کاهش تعداد وسایل نقلیه مورد استفاده شود. از طرفی با افزایش ظرفیت وسایل نقلیه، مقدار مطلوبیت کاهش خواهد یافت؛ زیرا تحمیل بار اضافی به وسیله نقلیه در بلند مدت، باعث

کاهش عمر و یا خرابی وسیله نقلیه خواهد شد که این کار سبب کاهش عملکرد آن و در ادامه باعث کاهش دسترسی به وسیله نقلیه خواهد شد. علاوه بر این، کاهش عمر وسیله نقلیه تاثیرات مخرب محیطی از جمله افزایش استهلاک خودرو را در پی خواهد داشت که منجر به ایجاد آلودگی‌هایی ناشی از افزایش مصرف سوخت خواهد شد و یا گاهی خرابی وسیله نقلیه مستلزم تعویض قطعات مربوطه جهت تعمیر می‌شود که به دنبال آن آلودگی‌های محیطی حاصل از تولیدات کارخانه‌ای جهت ساخت قطعات افزایش می‌یابد. همچنین خرابی وسیله نقلیه ممکن است باعث کاهش دسترسی پذیری به آن در دوره‌های مختلف شده و تقاضای همه مشتریان برآورده نشده و هزینه کمبود ایجاد گردد. لذا در نظر گرفتن حالتی که در آن ضمن کاهش تعداد وسایل نقلیه مورد استفاده، موجب بهبود مطلوبیت گردد، مورد توجه است. بنابراین تعیین پارامترهای α_k توسط تصمیم گیرنده از حساسیت بالایی برخوردار است. زیرا مقادیر α_k های نزدیک به یک، از یک طرف مطلوبیت (عملکرد وسیله نقلیه) را افزایش داده و از طرف دیگر ممکن است تعداد وسایل نقلیه مورد استفاده را افزایش یابد که سبب افزایش هزینه‌های استفاده از وسایل نقلیه خواهد شد اما در عین حال تاثیرات مخرب محیطی را کاهش خواهد داد. هرچه مقدار α_k ها به صفر نزدیک تر شود، تعداد وسایل نقلیه مورد استفاده کاهش یافته و سبب بهبود تابع هدف مربوط به هزینه‌های استفاده از وسایل نقلیه خواهد شد اما ممکن است مطلوبیت ناشی از عملکرد وسایل نقلیه کاهش یابد. از این رو، باید مقادیر این پارامترها در مدل به درستی تعیین شود.

5 مدل سازی ریاضی مساله

به منظور معرفی مدل ریاضی، ابتدا به تعریف علائم، پارامترها و متغیرهای مساله پرداخته و سپس توابع هدف و محدودیت‌های آن به همراه توضیحات مورد نیاز آورده می‌شود.

تعریف نمادها:

I : مجموعه همه مشتریان که در آن $J = \{1, 2, \dots, N\}$ و N تعداد مشتریان بوده و با اندیس $j \in J$ نشان داده می‌شود.

I : مجموعه همه دپوهای کاندید که در آن $I = \{1, 2, \dots, M\}$ و M تعداد دپوهای کاندید بوده و با اندیس $i \in I$ نشان داده می‌شود.

V : مجموعه همه مشتریان و دپوهای کاندید به صورت $V = I \cup J$ که در آن $V = \{1, 2, \dots, M, M+1, \dots, M+N\}$ نشان می‌دهیم.

K : مجموعه همه وسایل نقلیه که در آن $K = \{1, 2, \dots, K'\}$ و K' تعداد وسایل نقلیه بوده و با اندیس $k \in K$ نشان داده می‌شود.

T : مجموعه همه افق برنامه‌ریزی که در آن $T = \{1, 2, \dots, T'\}$ و T' تعداد دوره‌ها بوده و با اندیس $t \in T$ نشان داده می‌شود.

O : مجموعه همه کمان‌های (i, j) بوده که در آن $i, j \in V$ می‌باشد.

با توجه به تعاریفی که از اندیس‌ها ارائه گردید، ملاحظه می‌شود می‌توان داده‌های مساله را روی یک گراف وزن‌دار و فاقد جهت مانند $G = (V, O, C)$ در نظر گرفت که در آن، V مجموعه همه گره‌ها شامل زیر مجموعه I از M دپوی کاندید و زیرمجموعه J از N مشتری می‌باشد. همچنین O مجموعه همه کمان‌های بین گره‌های موجود بوده و C نیز هزینه پیمایش بین گره‌ها را نشان داده و متقارن می‌باشد.

پارامترهای مساله به صورت زیر تعریف می‌شوند:

d_j^t : میزان تقاضای مشتری j در دوره t ام.

p_i : میزان ظرفیت دپوی کاندید i ام.

Q_k : میزان ظرفیت وسیله نقلیه k ام.

E_i : هزینه ثابت استقرار دپو در مکان کاندید i ام.

H_k : هزینه ثابت استفاده از وسیله نقلیه k ام.

B_j^t : هزینه کمبود ناشی از عدم سرویس رسانی به مشتری j ام در دوره t ام.

C_{ij} : هزینه حمل و نقل بین دو گره i و j . (به واحد مسافت تبدیل خواهد شد)

A_k^t : ضریب دسترسی‌پذیری وسیله نقلیه k ام در دوره t ام که در آن $A_k^t \in [0, 1]$.

DT^t : حداکثر مسافت سفر مجاز وسایل نقلیه در دوره t ام.

S_r : مدت زمان سرویس رسانی به مشتری j ام. (به واحد مسافت تبدیل خواهد شد)

r_k : میزان تخطی از ظرفیت وسیله نقلیه k ام.

α_k : حداکثر درجه عضویت محدودیت‌های فازی انعطاف‌پذیر به طوری که $\alpha_k \in [0, 1]$.

تعریف متغیرهای تصمیم: متغیرهای تصمیم مدل، به صورت زیر تعریف می‌شوند:

$x_{ijk}^t = \begin{cases} 1, & \text{اگر وسیله نقلیه } k \text{ ام در دوره } t \text{ ام از گره } i \text{ به گره } j \text{ حرکت کند} \\ 0, & \text{در غیر این صورت} \end{cases}$

$y_{ij}^t = \begin{cases} 1, & \text{اگر مشتری } j \text{ ام در دوره } t \text{ ام از دپوی } i \text{ سرویس دریافت کند} \\ 0, & \text{در غیر این صورت} \end{cases}$

$z_i = \begin{cases} 1, & \text{اگر دپویی در مکان کاندید } i \text{ ام استقرار یابد} \\ 0, & \text{در غیر این صورت} \end{cases}$

rs_{jk}^t : متغیر کمکی جهت حذف زیرتورهای سفر وسیله نقلیه.

و در نهایت مدل پیشنهادی با توجه به شرایط و داده‌های ارائه شده به صورت زیر خواهد بود:

$$\text{Min } Z_1 = \sum_{i \in I} E_i Z_i + \sum_{i \in I} \sum_{j \in J} \sum_{k \in K} \sum_{t \in T} H_k X_{ijk}^t + \sum_{i \in V} \sum_{j \in V} \sum_{k \in K} \sum_{t \in T} C_{ij} X_{ijk}^t \quad (10)$$

$$\text{Min } Z_2 = \sum_{j \in J} \sum_{t \in T} (1 - \sum_{i \in V} \sum_{k \in K} X_{ijk}^t) B_j^t \quad (11)$$

$$\sum_{i \in V} \sum_{j \in J} d_j^t X_{ijk}^t \leq Q_k + (1 - \alpha_k) r_k \quad \forall k \in K, t \in T \quad (12)$$

$$\sum_{j \in J} d_j^t y_{ij}^t \leq P_i z_i \quad \forall i \in I, t \in T \quad (13)$$

$$\sum_{i \in V} \sum_{k \in K} X_{ijk}^t \leq 1 \quad \forall j \in J, t \in T \quad (14)$$

$$rs_{jk}^t - rs_{jk}^{t-1} - N X_{ijk}^t \leq N - 1 \quad \forall j, l \in J, k \in K, t \in T \quad (15)$$

$$\sum_{j \in V} X_{ijk}^t - \sum_{j \in V} X_{jik}^t = 0 \quad \forall i \in V, k \in K, t \in T \quad (16)$$

$$\sum_{i \in I} \sum_{j \in J} X_{ijk}^t \leq 1 \quad \forall k \in K, t \in T \quad (17)$$

$$\sum_{u \in V} X_{iuk}^t + \sum_{u \in V} X_{ujk}^t \leq 1 + y_{ij}^t \quad \forall i \in I, j \in J, k \in K, t \in T \quad (18)$$

$$\sum_{i \in V} \sum_{j \in V} (C_{ij} + S_j) X_{ijk}^t \leq A_k^t D T^t \quad \forall k \in K, t \in T \quad (19)$$

$$X_{ijk}^t \in \{0, 1\} \quad \forall i \in I, j \in J, k \in K, t \in T \quad (20)$$

$$y_{ij}^t \in \{0, 1\} \quad \forall i \in I, j \in J, t \in T \quad (21)$$

$$z_i \in \{0, 1\} \quad \forall i \in I \quad (22)$$

$$rs_{jk}^t \geq 0, \text{ Integer} \quad \forall j \in J, k \in K, t \in T \quad (23)$$

$$0 \leq \alpha_k \leq 1 \quad \forall k \in K \quad (24)$$

در مدل ارائه شده، رابطه (۱۰) تابع هدف اول مساله را نشان داده که شامل مجموع هزینه های ثابت استقرار مکان های کاندید، مجموع هزینه های ثابت استفاده از وسایل نقلیه و هزینه حمل و نقل می باشد و بایستی حداقل گردد. رابطه (۱۱) که مربوط به تابع هدف دوم مساله بوده، بیان می کند در صورتی که به تقاضای برخی از مشتریان پاسخ داده نشود، هزینه کمبود ایجاد می گردد. لازم به ذکر است هزینه کمبود ناشی از عدم سرویس دهی به برخی مشتریان بوده که به دلایلی مانند کمبود ظرفیت وسایل نقلیه، کمبود ظرفیت دپوها، در دسترس نبودن همه وسایل نقلیه، وجود محدودیت مسافت و غیره به وجود می آید. در واقع این رابطه بیان می کند که هرچه مقدار این هزینه ها بیشتر باشد، به معنی کاهش رضایت مشتری بوده و موجب از دست دادن مشتریان می گردد. لذا ضروری است که با حداقل کردن این هزینه ها به دنبال حداکثر کردن رضایت مندی مشتریان باشیم. محدودیت (۱۲)، بیان می کند مجموع تقاضای مشتریانی که به هر وسیله نقلیه اختصاص داده می شوند، نباید از ظرفیت وسیله نقلیه که به صورت فازی انعطاف پذیر بر آورده شده است، تجاوز کنند. همچنین به طریق مشابه، محدودیت (۱۳)

نیز بیانگر عدم تجاوز مجموع تقاضای مشتریان تخصیص داده شده به هر دپو، از ظرفیت آن دپو می‌باشد. محدودیت (۱۴)، تضمین می‌کند در صورتی که یک مشتری سرویس دریافت کند، آن سرویس‌رسانی تنها توسط یک وسیله نقلیه انجام خواهد شد در واقع این بدین معنی است که هر مشتری تنها می‌تواند در داخل یک مسیر قرار بگیرد. محدودیت (۱۵)، که به محدودیت زیرتورها معروف است، موجب حذف تور یا حلقه‌های احتمالی می‌شود که فاقد مبدا هستند. محدودیت (۱۶)، بیان می‌کند که هر وسیله نقلیه می‌بایست سفر خود را از هر دپویی که آغاز نمود، به همان دپو خاتمه دهد (در واقع به پیوستگی سفر وسیله نقلیه اشاره دارد). محدودیت (۱۷)، به این نکته اشاره دارد که وسیله نقلیه در دسترس می‌تواند در یک دوره مورد استفاده قرار نگیرد. همچنین محدودیت (۱۸) عنوان می‌کند هر مشتری به دپویی اختصاص می‌یابد که مسیری به آن دپو وجود داشته باشد. محدودیت (۱۹)، مربوط به محدودیت مسافت سفر وسایل نقلیه با توجه به ضریب دسترسی‌پذیری آنها می‌باشد. محدودیت‌های (۲۰) الی (۲۲)، متغیرهای باینری (صفر و یک) را نشان می‌دهند. محدودیت (۲۳) مربوط به متغیرهای عدد صحیح و نامنفی بوده، و در نهایت محدودیت (۲۴) یک محدودیت نامنفی منحصر به بازه بسته صفر تا یک می‌باشد.

۶ فرآیند حل

همان‌طور که در پیش از این بیان شد، مساله مکانیابی-مسیریابی وسیله نقلیه در دسته مسایل سخت یا مسایل NP - $Hard$ قرار دارد [۳]. بدیهی است مساله $CLRP$ با قیود فازی انعطاف‌پذیر علاوه بر دارا بودن ویژگی‌های مساله مکانیابی-مسیریابی، با شرایط دشوارتری مانند پویا بودن، محدودیت مسافت سفر وسایل نقلیه و فازی انعطاف‌پذیر بودن ظرفیت وسایل نقلیه و غیره همراه است و از این‌رو، از دسته مسایل سخت محسوب می‌گردد. محققین جهت حل مسایل موجود در حوزه مکانیابی-مسیریابی، از روش‌های حل دقیق، ابتکاری و همچنین فراابتکاری استفاده می‌کنند. بدیهی است حل این‌گونه مسایل با استفاده از روش دقیق، رسیدن به جواب بهینه را تضمین می‌کند؛ اما در حالتی که تعداد داده‌های مساله افزایش می‌یابد، زمان حل مساله نیز افزایش خواهد یافت. در این بخش، ابتدا یک روش دقیق جهت حل مساله $CLRP$ با قیود فازی انعطاف‌پذیر ارائه می‌دهیم که یک مساله چند هدفه می‌باشد، و سپس با استفاده از مثال‌های عددی، فرایند حل را بیان خواهیم کرد. روش‌های مختلفی جهت حل مسایل برنامه‌ریزی خطی چندهدفه با قیود فازی انعطاف‌پذیر وجود دارد که در این بخش به ارائه یکی از الگوریتم‌ها جهت حل مدل پیشنهادی پرداخته می‌شود [۲۵].

۶-۱ الگوریتم حل

مساله برنامه‌ریزی خطی چندهدفه با قیود فازی انعطاف‌پذیر $(MOLPFFC)$ ^۱ به صورت زیر را در نظر بگیرید:

¹ Multi-Objective Linear Programming with Fuzzy Flexible Constraint

$$\text{Min } Z_1 = \sum_{i \in I} E_i Z_i + \sum_{i \in I} \sum_{j \in J} \sum_{k \in K} \sum_{t \in T} H_k X_{ijk}^t + \sum_{i \in V} \sum_{j \in V} \sum_{k \in K} \sum_{t \in T} C_{ij} X_{ijk}^t$$

$$\text{Min } Z_2 = \sum_{j \in J} \sum_{t \in T} (1 - \sum_{i \in V} \sum_{k \in K} X_{ijk}^t) B_j^t$$

s.t.

$$\sum_{i \in V} \sum_{j \in J} d_j^t X_{ijk}^t \lesssim Q_k \quad \forall k \in K, t \in T$$

قیود (۱۳) تا (۲۳)

گام اول: مساله برنامه ریزی خطی چندهدفه چند پارامتری^۱ (MPMLOP) معادل با مساله برنامه ریزی خطی چند هدفه با قیود فازی انعطاف پذیر را به دست آورید:

$$\text{Min } Z_1 = \sum_{i \in I} E_i Z_i + \sum_{i \in I} \sum_{j \in J} \sum_{k \in K} \sum_{t \in T} H_k X_{ijk}^t + \sum_{i \in V} \sum_{j \in V} \sum_{k \in K} \sum_{t \in T} C_{ij} X_{ijk}^t$$

$$\text{Min } Z_2 = \sum_{j \in J} \sum_{t \in T} (1 - \sum_{i \in V} \sum_{k \in K} X_{ijk}^t) B_j^t$$

s.t.

$$\sum_{i \in V} \sum_{j \in J} d_j^t X_{ijk}^t \leq Q_k + (1 - \alpha_k) r_k \quad \forall k \in K, t \in T$$

قیود (۱۳) تا (۲۴)

گام دوم: با رویکرد وزنی و انتخاب وزن های مناسب (با نظر خبره) مساله برنامه ریزی خطی تک هدفه چند پارامتری^۲ (MPSOLP) چند هدفه را به یک مساله تک هدفه تبدیل خواهیم کرد.

$$\text{Min } Z_3 = \lambda_1 \left(\sum_{i \in I} E_i Z_i + \sum_{i \in I} \sum_{j \in J} \sum_{k \in K} \sum_{t \in T} H_k X_{ijk}^t + \sum_{i \in V} \sum_{j \in V} \sum_{k \in K} \sum_{t \in T} C_{ij} X_{ijk}^t \right)$$

$$+ \lambda_2 \left(\sum_{j \in J} \sum_{t \in T} (1 - \sum_{i \in V} \sum_{k \in K} X_{ijk}^t) B_j^t \right)$$

s.t.

$$\sum_{i \in V} \sum_{j \in J} d_j^t X_{ijk}^t \leq Q_k + (1 - \alpha_k) r_k \quad \forall k \in K, t \in T$$

قیود (۱۳) تا (۲۴)

که در آن λ_1 و λ_2 به ترتیب وزن هزینه های مربوط به استقرار دپوها و هزینه های حمل و نقل و استفاده از وسایل نقلیه و وزن هزینه کمبود می باشد به طوری که: $\lambda_1 + \lambda_2 = 1$.

گام سوم: مساله MPSOLP ارایه شده در گام دوم را بر اساس α_k های مختلف حل کرده تا مقادیر بهینه متغیرها و مقدار بهینه تابع هدف Z_3^* به دست آید:

¹ Multi-Parametric Multi- Objective Linear Programming

² Multi-Parametric Single- Objective Linear Programming

$$\begin{aligned} \alpha_k^* &, & \forall k \in K \\ x_{ijk}^t &, & \forall i \in I, j \in J, k \in K, t \in T \\ y_{ij}^t &, & \forall i \in I, j \in J, t \in T \\ z_i^* &, & \forall i \in I \end{aligned}$$

گام چهارم: با استفاده از مقادیر بهینه α_k^* و z_r^* به دست آمده از گام سوم، مساله $AMPLP$ را با هدف حداکثر کردن میزان مطلوبیت حل کنید.

$$\begin{aligned} & \text{Max} \sum_{k \in K} \alpha_k \\ & \text{s.t.} \\ & Z_r \leq Z_r^* + (1 - \alpha_r) r_r \\ & \sum_{i \in V} \sum_{j \in J} d_{ij}^t x_{ijk}^t \leq Q_k + (1 - \alpha_k) r_k \quad \forall k \in K, t \in T \\ & \alpha_k^* \leq \alpha_k \leq 1 \quad \forall k \in K \\ & \alpha_k \in [0, 1] \\ & \text{قیود (۱۳) تا (۲۴)} \end{aligned}$$

که در آن مقادیر بهینه عبارتند از:

$$\begin{aligned} \alpha_k^{**} &, & \forall k \in K \\ x_{ijk}^t &, & \forall i \in I, j \in J, k \in K, t \in T \\ y_{ij}^t &, & \forall i \in I, j \in J, t \in T \\ z_i^{**} &, & \forall i \in I \end{aligned}$$

توجه: همان‌طور که پیش‌تر بیان گردید، به دلیل خوش تعریف نبودن مدل در حالت وجود قیود انعطاف‌پذیر، فضای جواب شدنی مساله به صورت مشخص قابل تعریف نخواهد بود. لذا می‌بایست جهت حل مدل، ابتدا مساله را ابتدا از حالت فازی انعطاف‌پذیر به حالت پارامتری دقیق تبدیل کرده و سپس جهت رسیدن به جواب بهینه از بیشینه نمودن سطوح مطلوبیت استفاده کنیم. مساله برنامه‌ریزی خطی چندهدفه با قیود فازی انعطاف‌پذیر را به مساله برنامه‌ریزی خطی چندهدفه پارامتری تبدیل می‌کنیم.

جهت سهولت در انجام کار، مساله چندهدفه را به یک مساله تک هدفه تبدیل خواهیم کرد. روش‌های زیادی جهت حل مسایل چندهدفه وجود دارد که یکی از آن‌ها روش مجموع موزون می‌باشد. در این روش به هر تابع بر حسب شاخص‌ها و اولویت‌های مورد نظر تصمیم‌گیرنده، ضریبی بین صفر و یک نسبت خواهند داد که بایستی مجموع ضرایب نسبت داده شده به توابع هدف برابر با یک باشد.

¹ Auxiliary Multi-Parametric Linear Programming

با توجه به این که با حل مساله ارایه شده در گام سوم، جواب بهینه α_k^* و مقدار بهینه تابع هدف z_p^* به دست آمد. لذا با استفاده از آن و با تغییر تابع هدف مساله به صورت حداکثر کردن میزان مطلوبیت، مساله زیر را حل نموده تا جواب بهینه زیر با مقدار تابع هدف z_p^{**} به دست آید.

قضیه ۶-۱: هر گاه مساله برنامه ریزی خطی چندهدفه با قيود فازی انعطاف پذیر (*MOLPFFC*) دارای جواب بهینه باشد، آنگاه مساله *AMPLP* شدنی است.

اثبات: با توجه به اینکه $\alpha_k \in [0,1]$ ، هر جواب بهینه مساله برنامه ریزی خطی چندهدفه با قيود فازی انعطاف پذیر (*MOLPFFC*) یک جواب شدنی برای مساله *AMPLP* است. به ویژه برای $\alpha_k = 1$ ، جواب بهینه *MOLPFFC*، یک جواب شدنی بدیهی برای مساله است.

قضیه ۶-۲: مساله *AMPLP* در صورت شدنی بودن هیچگاه بیکران نمی شود.

اثبات: با توجه به قضیه ۶-۱، چون مساله *AMPLP* شدنی است، و تابع هدف مساله با توجه به اینکه $\alpha_k \in [0,1]$ همواره کراندار است، بنابراین حالت بیکرانی واقع نمی شود.

۷ مثال عددی

در این بخش جهت تشریح عملکرد مدل و روش حل آن، به ارایه یک مثال عددی در مقیاس کوچک می پردازیم. در این مثال تعداد ۳ دپوی کاندید با ظرفیت های متفاوت جهت استقرار و هزینه استقرار وجود دارد که در جدول ۲ به آن اشاره شده است. تعداد ۷ مشتری در مکان های از پیش تعیین شده مستقر می باشند که آماده دریافت سرویس هستند و همچنین جهت مشهود بودن نتایج در این آزمایش یک دوره برنامه ریزی در نظر گرفته شده است. تقاضای مشتریان و هزینه کمبود ناشی از عدم سرویس رسانی به هر مشتری نیز در جدول ۳ بیان شده است. از طرفی تعداد ۴ وسیله نقلیه غیر مشابه با ضرایب دسترسی پذیری متفاوت وجود دارند کار سرویس رسانی به مشتریان را انجام می دهند. حداکثر مسافتی که هر وسیله نقلیه قادر به پیمایش آن می باشد، ۱۰۰ کیلومتر است. هر وسیله نقلیه دارای هزینه ثابت استفاده از آن بوده که در جدول ۱ بیان شده و هزینه حمل و نقل که اطلاعات آن در جدول ۴ آورده شده است. همچنین مدت زمان انجام سرویس توسط هر وسیله نقلیه به هر مشتری، در جدول ۳ ارایه شده است. از آنجایی که ظرفیت وسایل نقلیه با توجه به غیرمشابه بودن آنها، متفاوت است و از طرفی به دلیل فازی انعطاف پذیری قيود مربوط به آن، برای هر وسیله نقلیه یک حداکثر آستانه تخطی از ظرفیت نیز بیان شده است. قابل ذکر است که میزان تخطی هر وسیله نقلیه از ظرفیت تعریف شده برای آن توسط تصمیم گیرنده، با توجه به شاخص های مورد نظر ایشان جهت افزایش ظرفیت هر وسیله نقلیه تعیین می گردد. از آنجایی که می خواهیم مساله را با استفاده از روش وزن دهی از حالت چند هدفه به حالت تک هدفه تبدیل کنیم، وزن مربوط به تابع هدف اول را ۰/۶ و وزن مربوط به تابع هدف دوم را ۰/۴ در نظر می گیریم. قابل ذکر است که وزن دهی به توابع هدف با توجه به نظر تصمیم گیرنده و بر اساس شاخص های مورد نظر ایشان می باشد. در سرتاسر این بخش در فرآیند حل از نرم افزار *GAMS* با حل کننده *CPLEX* استفاده شده است.

جدول ۱. شرایط وسایل نقلیه موجود

وسيله نقلیه	ظرفیت در هر دوره	هزینه ثابت استفاده (واحد پول)	ضریب دسترسی پذیری	حداکثر آستانه قایل پذیرش
۱	۳۰۰	۲	۱	۷۰
۲	۴۰۰	۴	۰/۸	۸۰
۳	۳۰۰	۲	۰/۷	۷۰
۴	۴۹۰	۶	۱	۱۱۰

جدول ۲. شرایط دپوهای کاندید موجود

دپو	ظرفیت در هر دوره	هزینه ثابت استقرار (واحد پول)
۱	۳۰۰	۵
۲	۴۰۰	۸
۳	۷۰۰	۱۰

جدول ۳. شرایط مشتریان

مشتری	تقاضا در هر دوره	مدت زمان دریافت سرویس	مقدار هزینه کمبود
۱	۱۰۰	۵	۲۰
۲	۳۰۰	۵	۶۰
۳	۱۰۰	۸	۴۰
۴	۲۰۰	۴	۴۰
۵	۱۵۰	۱	۳۰
۶	۱۵۰	۴	۳۰
۷	۳۰۰	۴	۶۰

جدول ۴. هزینه حمل و نقل

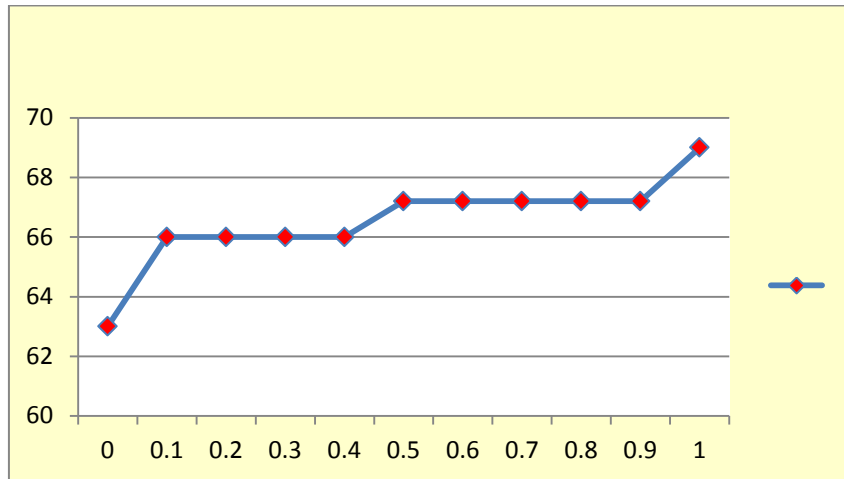
گره	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	۰	۸	۱۰	۱۲	۱۰	۱۲	۹	۵	۱۱	۱۰
۲	۸	۰	۱۰	۱۴	۲	۱۳	۹	۴	۷	۱۴
۳	۱۰	۱۰	۰	۴	۷	۶	۸	۱۰	۱۰	۱۰
۴	۱۲	۱۴	۴	۰	۱۰	۵	۷	۱۰	۱۲	۱۵
۵	۱۰	۱۴	۷	۱۰	۰	۱۳	۱۸	۵	۴	۵
۶	۱۲	۱۳	۶	۵	۱۳	۰	۱۰	۱۰	۸	۹
۷	۹	۹	۸	۷	۱۸	۱۰	۰	۹	۵	۴
۸	۵	۴	۱۰	۱۰	۵	۶	۹	۰	۱۰	۱۱
۹	۱۱	۷	۱۰	۱۲	۴	۸	۵	۱۰	۰	۵
۱۰	۱۰	۱۴	۱۰	۱۵	۵	۹	۴	۱۱	۵	۰

با توجه به داده‌های مساله و با استفاده از الگوریتم حل ارایه شده در بخش قبل، مقدار تابع هدف به ازای درجات مطلوبیت مختلف به دست و در جدول ۵ گزارش شده است.

جدول ۵. مقادیر تابع هدف به ازای مقادیر α_k های مختلف

α_k	۰	۰/۱	۰/۲	۰/۳	۰/۴	۰/۵	۰/۶	۰/۷	۰/۸	۰/۹	۱
Z_3	۶۳	۶۶	۶۶	۶۶	۶۶	۶۷/۲	۶۷/۲	۶۷/۲	۶۷/۲	۶۷/۲	۶۹

شکل ۱. مقادیر مختلف تابع هدف را به ازای مقادیر مختلف α_k نشان می دهد.



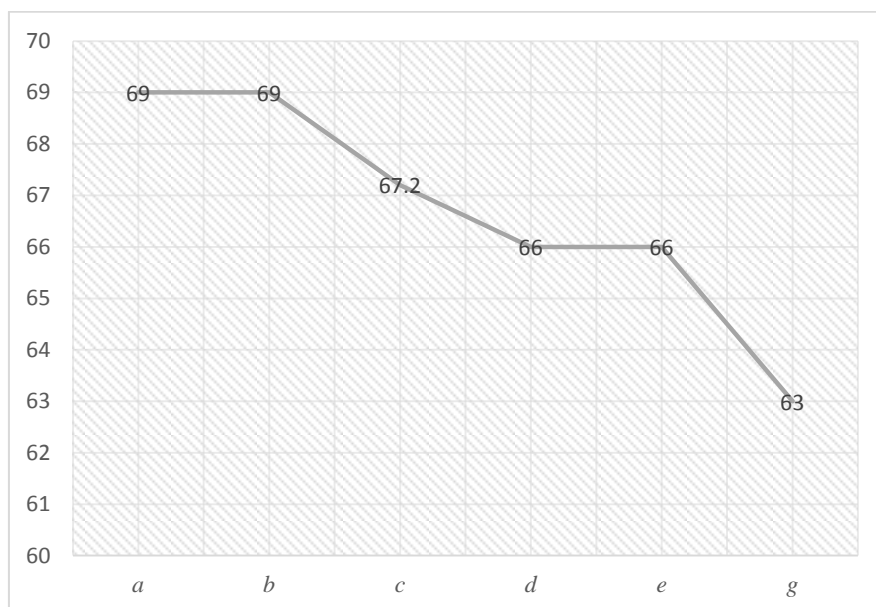
شکل ۱. مقادیر مختلف تابع هدف به ازای مقادیر مختلف α_k

با توجه به نتایج به دست آمده از جدول ۵ در حالتی که $\alpha^* = (0/5, 0/5, 0/5, 0/5)$ باشد، مقدار بهینه تابع هدف $Z_3^* = 67/2$ خواهد بود. نمودار بالا نشان دهنده این است که با افزایش میزان مطلوبیت، مقادیر تابع هدف نیز افزایش خواهد یافت. اما از آنجایی که تخصیص مقادیر یکسان برای α_k ها منطقی به نظر نمی رسد. از این رو، در ادامه مقادیر تابع هدف را به ازای α_k های متفاوت محاسبه خواهیم کرد.

جدول ۶. مقادیر تابع هدف به ازای مقادیر مختلف α_k

	a	b	c	d	e	g
\bar{a}	(۰, ۰/۳, ۰/۵, ۱)	(۱, ۰/۳, ۰/۷, ۱)	(۰/۵, ۰/۵, ۰/۵, ۰/۵)	(۰/۷, ۰/۳, ۰/۷, ۰/۳)	(۰/۳, ۰/۵, ۰/۷, ۰/۳)	(۰/۷, ۰/۵, ۰/۳, ۰)
Z_3	۶۹	۶۹	۶۷/۲	۶۶	۶۶	۶۳
α_1	۰	۱	۰/۵	۰/۷	۰/۳	۰/۷
α_2	۰/۳	۰/۳	۰/۵	۰/۳	۰/۵	۰/۵
α_3	۰/۵	۰/۷	۰/۵	۰/۷	۰/۷	۰/۳
α_4	۱	۱	۰/۵	۰/۳	۰/۳	۰

مقادیر مختلف تابع هدف بر اساس مقادیر مختلف α_k در شکل ۷-۲ آورده شده است.



شکل ۲. مقادیر تابع هدف به ازای مقادیر مختلف α_k

با توجه به مقادیر بهینه α^* و مقدار بهینه تابع هدف z_p^* به دست آمده از مرحله قبل و با در نظر گرفتن حداکثر آستانه قابل پذیرش برای قید مربوط به تابع هدف به مقدار ۷، مساله را با تابع هدف بیشینه کردن مطلوبیت حل کرده و جواب بهینه حاصل از آن به صورت زیر خواهد بود: $\alpha^{**} = (0/5, 0/5, 0/7, 0/7)$ و $z_p^{**} = 67/2$ همان طور که ملاحظه می شود مقدار تابع هدف بهینه به دست آمده نسبت به مرحله قبل ثابت مانده اما مقدار مطلوبیت برای وسایل نقلیه سوم و چهارم افزایش یافته است. این بدان معناست در صورتی که ظرفیت وسایل نقلیه نسبت به ظرفیت تعریف شده برای آن ها، توسط تصمیم گیرنده با در نظر گرفتن مولفه هایی چون نوع وسیله نقلیه، سالم یا معیوب بودن آن و غیره جهت اختصاص حداکثر آستانه قابل پذیرش برای هر یک، افزایش یابد، مقدار تابع هدف بهبود خواهد یافت.

در این پژوهش در کنار اهداف اقتصادی و اجتماعی به دنبال حداقل کردن اثرات نامطلوب محیطی نیز می باشیم که این امر با افزایش مطلوبیت محقق خواهد شد. افزایش مقدار مطلوبیت از آن جهت حایز اهمیت است که هر چه مقدار آن بیشتر باشد به این معنی که مقدار بار اضافی تحمیل شده به هر وسیله نقلیه کمتر باشد، آنگاه خرابی وسایل نقلیه، استهلاک آن و غیره نیز کاهش خواهد یافت و در نتیجه مقدار آلاینده گی ها و اثرات مخرب زیست محیطی ناشی از آن نیز کمتر خواهد شد. به همین جهت، پس از حل مساله در مرحله اول و به دست آوردن جواب بهینه اولیه، به آن اکتفا نکرده و مساله با استفاده از مقادیر بهینه قبلی جهت بیشینه کردن مطلوبیت حل کرده و به جواب بهینه نهایی رسیدیم. جواب بهینه نهایی نشان می دهد که می توان مقدار بار اضافی تحمیل شده به وسیله نقلیه سوم و چهارم را کاهش داد در حالی که مقدار تابع هدف بهینه بدتر نشود. در واقع این مثال نشان می دهد در حالتی که قیود مربوط به ظرفیت وسایل نقلیه به صورت فازی انعطاف پذیر باشد، ضمن افزایش مطلوبیت، اثرات نامطلوب محیطی کاهش پیدا کرده در صورتی که مقدار تابع هدف مساله که همان کمینه کردن هزینه و افزایش

رضایت مندی مشتریان است، نیز بهبود یابد. مثال اخیر تناسب بین سطح رضایت مندی و مقادیر بهینه تاریخ هدف را نشان می دهد.

۸ نتیجه گیری

در این پژوهش، یک مدل ریاضی چندهدفه مساله مکانیابی-مسیریابی وسایل نقلیه ارائه شده که مفروضات آن عبارت است از: وجود محدودیت ظرفیت برای دپوها و وسایل نقلیه، چند دوره ای بودن مساله، محدودیت مسافت سفر و وجود ضرایب دسترسی پذیری برای وسایل نقلیه در هر دوره زمانی و همچنین فازی انعطاف پذیر بودن قیود مربوط به ظرفیت وسایل نقلیه. جهت کمینه سازی هزینه ها که به تابع هدف اول مرتبط می باشد، هزینه های مربوط به استقرار دپوها، هزینه ثابت استفاده از وسایل نقلیه و هزینه های حمل و نقل مورد بررسی قرار گرفته است و جهت افزایش رضایت مندی مشتریان که به تابع هدف دوم مرتبط می باشد، هزینه های کمبود ناشی از عدم سرویس رسانی به برخی مشتریان بایستی حداقل گردد. جهت حل مساله، ابتدا مدل با استفاده از روش وزنی به یک مدل تک هدفه تبدیل شده و سپس با استفاده از روش دقیق بیان شد، مدل در حالت وجود محدودیت های فازی انعطاف پذیر حل شده است. در بخش آخر یک مثال عددی جهت نشان دادن عملکرد مدل پیشنهادی بیان شده است. با توجه به نتایج حاصل از حل که در قالب جدول ها و نمودارها نشان داده شده، رابطه خطی بین تغییرات مقادیر تابع هدف و سطح رضایت مندی، از صدق پذیری قیود فازی انعطاف پذیر را نشان می دهد. اگرچه در فرایند حل پیشنهادی، در مرحله دوم روند ارائه شده، هدف دستیابی به بالاترین سطح رضایت مندی جواب بهینه می باشد.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از داورانی که با ارائه پیشنهادات ارزشمند خود موجب ارتقای کیفیت نسخه های اولیه مقاله شده اند قدردانی می نمایند.

منابع

- [1] Maranzana, F.E. (1964). On the location of supply points to minimize transport costs. *Operational Research Quarterly*. 15: 261-270.
- [2] Salhi, S., Rand, G.K. (1989). The effect of ignoring routes when locating depots. *European Journal of Operational Research*. 39: 150-156.
- [3] Nagy, G., Salhi, S. (2007). Location-routing: Issues, models and methods. *European Journal of Operational Research*. 177: 649-672.
- [4] Laporte, G., Louveaux, F., Mercure, H. (1989). Models and exact solutions for a class of stochastic location-routing problems. *European Journal of Operational Research*. 39: 71-78.
- [5] Laporte, G., Dejax, P.J. (1989). Dynamic location-routing problems. *Journal of the Operational Research Society*. 40: 471-482.
- [6] Wu, T.H., Low, C., Bai, J.W. (2002). Heuristic solutions to multi-depot location routing problems. *Computers and Operations Research*. 29: 1393-1415.
- [7] Ambrosino, D., Scutella, M.G., (2005). Distribution network design: New problems and related models. *European Journal of Operational Research*. 165: 610-624.
- [8] Lin, C.K.Y., Kwok, R.C.W. (2006). Multi-objective metaheuristics for a location-routing problem with multiple use of vehicles on real data and simulated data. *European Journal of Operational Research*. 175: 1833-1849.

- [9] Tavakkoli-Moghaddam, R., Makui, A., Mazloomi, Z. (2010). A new integrated mathematical model for a bi-objective multi-depot location-routing problem solved by a multi-objective scatter search algorithm. *Journal of Manufacturing Systems*. 29: 111-119.
- [10] Zarandi, M., Hemmati, A., Davari, S., Turksen, I. (2013). Capacitated location routing problem with time windows under uncertainty. *Knowledge-Based Systems*. 37: 480-489.
- [11] Zare Mehrjerdi, Y., Nadizadeh, A. (2013). Using greedy clustering method to solve capacitated location-routing problem with fuzzy demands. *European Journal of Operational Research*. 229(1): 75-84.
- [12] Marinakis, Y., (2015). An improved particle swarm optimization algorithm for the capacitated location routing problem and for the location routing problem with stochastic demands. *Applied Soft Computing*. 37: 680-701.
- [13] Fazayeli, S., Eydi, A., Kamalabadi, I.N. (2018). Location-routing problem in multimodal transportation network with time windows and fuzzy demands: Presenting a Two-Part Genetic Algorithm. *Computers and Industrial Engineering*. 119: 233-246.
- [14] Pekel, P., Kara, S. (2019). Solving fuzzy capacitated location routing problem using hybrid variable neighborhood search and evolutionary local search. *Applied Soft Computing Journal*. 83: 105665.
- [15] Almouhanna, A., Quintero-Araujo, C.L., Panadero, J., Juan, A.A., Khosravi, B., Ouelhadj, D. (2019). The location routing problem using electric vehicles with constrained distance. *Computers and Operations Research*. 115: 104851.
- [16] Nucamendi-Guillén, S., Gómez Padilla, A., Olivares-Benitez, E. and Moreno-Vega, J. (2021). The multi-depot open location routing problem with a heterogeneous fixed fleet. *Expert Systems with Applications*. 165: 113846.
- [17] Alamatsaz, K., Ahmadi, A., Mirzapour Al-e-hashem, S. (2022). A multi-objective model for the green capacitated location-routing problem considering drivers' satisfaction and time window with uncertain demand. *Environmental Science and Pollution Research*. 29(4) 5052-5071.
- [18] Tirkolaee, E., Abbasian, P., Weber, G. (2021). Sustainable fuzzy multi-trip location-routing problem for medical waste management during the COVID-19 outbreak. *Science of the Total Environment*. 756: 143607.
- [19] Zabihian-Bisheh, A., Pourrezaie-Khaligh, P., Farrokhi-Asl, H., W.T. Lim, S., Rabbani, M., Khamechian, M. (2022). *Cleaner Waste Systems Journal*. 2: 100011.
- [20] Yu, V. F., Lin, S. W., Lee, W., Ting, C. J. (2010). A simulated annealing heuristic for the capacitated location routing problem. *Computers and Industrial Engineering*. 58: 288-299.
- [21] Nasser, S.H., Ramzannia-Keshteli, G.A. (2018). A goal programming approach for fuzzy flexible linear programming problems. *Iranian Journal of Operations Research*. 9: 1-28.
- [22] Nasser, S.H., et al. (2019). *Application for the Flexible Linear Programming. Solution Techniques and Applications, Studies in Fuzziness and Soft Computing*, Springer. 223-232.
- [23] Ramzannia-Keshteli, G.A. Nasser, S.H. (2019). Solving flexible fuzzy multi-objective linear programming problems: Feasibility and efficiency concept of solutions. *Punjab University Journal of Mathematics*. 51(6) 19-31.
- [24] Nasser, S.H., Zavieh, H. (2018). A Multi-objective Method for Solving Fuzzy Linear Programming Based on Semi-infinite Model. *Fuzzy Information and Engineering*. 10: 91-98.
- [25] Dai, Z., Gao, K., Giri, B.C. (2020). A hybrid heuristic algorithm for cyclic inventory-routing problem with perishable products in VMI supply chain. *Expert Systems with Applications*. 153: 113322.
- [26] Kurokia, H., Ishigakia, A., Takashima, R. (2020). A location-routing problem with economic efficiency for recycling system. *17th Global Conference on Sustainable Manufacturing, 2019 oct9-11; Shanghai, China*. 43:215-222.
- [27] Biuki, M., Kazemi, A., Alinezhad, A. (2020). An integrated location-routing-inventory model for sustainable design of a perishable products supply chain network. *Journal of Cleaner Production*. 260: 120842
- [28] Lu, J., Chen, Y., Hao, J.K., He, R. (2020). The time-dependent electric vehicle routing problem: model and solution. *Expert Systems with Applications*. 161: 113593.
- [29] Nasser, S.H., Ramzannia-Keshteli, G.A. (2021). Flexible fuzzy modified multi-choice optimal programming problems. *Journal of Operational Research in its Applications*, 64(1): 139-155.
- [30] Shakori, G., Nasser, S.H. Paydar, M.M. (2022). A fuzzy mathematical programming approach for transportation problem with flexible fuzzy constraints. *Journal of Operational Research in its Applications*, 74(3): 29-44.